

ΚΕΙΜΕΝΟ: Γεώργιος Βιζυηνός (απόσπασμα)

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

Αί οικονομικάί μας δυσχέρειαι έκορυφώθησαν, όταν έπηλθεν άνομβρία¹ εις την χώραν και άνέβησαν αί τιμαί των τροφίμων. Άλλ' ή μήτηρ, άντί ν' άπελπισθής περί της διατροφής ήμών αυτών, έπηύξησε τόν αριθμόν μας δι' ενός Ξένου κορασίου, τό όποιον μετά μακράς προσπάθειάς κατώρθωσε νά υίοθετήσει.

Τό γεγονός τόυτο μετέβαλε τό μονότονον και άυστηρόν τοϋ οικογενειακοϋ ήμών βίου, και εισήγαγεν έκ νέου άρκετήν ζωηρότητα.

Ήδη αυτή ή υίοθέτησις έγένητο πανηγυρική. Ή μήτηρ μου έφόρεσε διά πρώτην φοράν τά «γιορτερά²» της και μάς ώδήγησεν εις την έκκλησίαν καθαρούς και κτενισμένους, ως εάν έπρόκειτο νά μεταλάβωμεν. Μετά τό τέλος της λειτουργίας, έστάθημεν όλοι πρό της εικόνας τοϋ Χριστοϋ, και αυτοϋ, έν μέσω τοϋ περιστώτος³ λαοϋ, ένώπιον των φυσικών αυτοϋ γονέων, παρέλαβεν ή μήτηρ μου τό θετόν αυτής θυγάτριον έκ των χειρών τοϋ ιερέως, άφοϋ πρώτον ύπεσχέθη εις έπήκοον⁴ πάντων, ότι θέλει αγαπήσει και αναθρέψει αυτό, ως εάν ήτο σάρξ έκ της σαρκός και όστοϋν έκ των όστών της.

Ή εισοδός του εις τόν οίκόν μας έγένητο οϋχ ήττον έπιβλητική και τρόπον τινά έν θριάμβω. Ο πρωτόγερος⁵ τοϋ χωρίου και ή μήτηρ μου προηγήθησαν μετά τοϋ κορασίου, έπειτα ήρχόμεθα ήμεΐς. Οί συγγενείς μας και οί συγγενείς της νέας άδελφής μάς ήκολούθησαν μέχρι της αύλείου ήμών θύρας. Έξωθεν αυτής ό πρωτόγερος έσήκωσε τό κοράσιον ύψηλά εις τάς χειράς του και τό έδειξεν επί τινας στιγμάς εις τούς παρισταμένους. Έπειτα ήρώτησε μεγαλοφώνως:

—Ποιός από σās είναι ή έδικός ή συγγενής ή γονιός τοϋ παιδιοϋ τούτου περισσότερον από την Δεσποινιώ την Μηχαλιέσσα⁶ κι από τούς έδικούς της;

Ο πατήρ τοϋ κορασίου ήτον ώχρός και έβλεπε περίλυπος έμπρός του. Ή σύζυγός του έκλαιεν άκουμβημένη εις τόν ώμόν του. Ή μήτηρ μου έτρεμεν έκ τοϋ φόβου μήπως άκουσθής καμμία φωνή—Εγώ!—και ματαιώση την ευτυχίαν της. Άλλά κανείς δέν άπεκρίθη. Τότε οί γονείς τοϋ παιδιοϋ ήσπάσθησαν αυτό διά τελευταίαν φοράν και άνεχώρησαν μετά των συγγενών των. Ένϋ οί έδικοί μας μετά τοϋ πρωτογέρου εισήλθον και έξενίσθησαν⁷ παρ' ήμιν.

Από της στιγμής ταύτης ή μήτηρ μας ήρχισε νά επιδαψιλεύη⁸ εις την θετήν μας άδελφήν τόσας περιποιήσεις, όσων ίσως δέν ήξιώθημεν ήμεΐς εις την ήλικίαν της και εις καιρούς πολύ ευτυχεστέρους. Ένϋ δέ μετ' όλίγον χρόνον έγώ μέν έπλανώμην νοσταλγών έν τη ξένη, οί δέ άλλοι μου άδελφοί έταλαιπωροϋντο κακοκοιμώμενοι εις τά εργαστήρια των «μαστόρων», τό ξένον κοράσιον έβασίλευεν εις τόν οίκόν μας, ως εάν ήτον έδικός του.

Οί μικροί των άδελφών μου μισθοί θά έξήρκουν πρός ανακούφισιν της μητρός, έφ' ό και τη έδίδοντο. Άλλ' εκείνη, άντί νά τούς δαπανᾷ πρός άνάπαυσίν της, έπροίκιζε δι' αυτών την θετήν της θυγατέρα και έξηκολούθει εργαζομένη πρός διατροφήν της. Έγώ έλειπον μακράν, πολύ μακράν, και επί πολλά έτη ήγνούν τί συνέβαιναν εις τόν οίκόν μας. Πρίν δέ κατορθώσω νά επιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηϋξήθη, άνετράφη, έπροικίσθη και ύπανδρεύθη, ως εάν ήτον άληθώς μέλος της οικογενείας μας.

Ο γάμος αυτής, όστις φαίνεται έπίτηδες έπεσπεύθη, ύπηρεξεν άληθής «χαρά» των άδελφών μου. Οί δυστυχείς άνέπνευσαν, άπαλλαγέντες από τό πρόσθετον φορτίον. Και είχαν δίκαιον. Διότι ή κόρη εκείνη, έκτός ότι ποτέ δέν ήσθάνθη πρός αυτούς άδελφικήν τινα στοργήν, επί τέλους άπεδείχθη άχάριστος πρός την γυναίκα, ήτις περιεποιήθη την ζωήν αυτής μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, όσην όλίγα γνήσια τέκνα έγνώρισαν.

Εΐχον λόγους λοιπόν οί άδελφοί μου νά είναι ευχαριστημένοι και είχαν λόγους νά πιστεύσουν, ότι και ή μήτηρ άρκετά έδιδάχθη έκ τοϋ παθήματος εκείνου.

Άλλ' όποια ύπηρεξεν ή έκπληξις των, όταν, όλίγας μετά τούς γάμους ήμέρας, την είδον νά έρχεται εις την οίκίαν, σφίγγουσα τρυφερώς εις την άγκάλην της έν δεύτερον κοράσιον, ταύτην την φοράν έν σπαργάνοις!

—Τό κακότυχο! άνεφώνει ή μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικώς επί της μορφής τοϋ νηπίου, δέν τό έφθανε πώς έγεννήθη κοιλιάρφανο, μόν' απέθανε και ή μάνα του και τό άφηκε μέσ' στή στράτα! Και, ευχαριστημένη τρόπον τινά έκ της άτυχοϋς ταύτης συμπτώσεως, έπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικώς πρός τούς ένεούς⁹ έκ της έκπληξέως άδελφούς μου. [...]

Ή θετή μου άδελφή ήτον άκόμη μικρά, καχεκτική, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, και πρό πάντων δύσνους¹⁰, τόσον δύσνους, ώστε ευθύς έξ αρχής μ' ένέπνευσεν άντιπάθειαν.

—Δός το πίσου τό Κατερινιώ, έλεγον μίαν ήμέραν εις την μητέρα μου. Δός το πίσου, άν μ' αγαπᾷς. Αυτήν την φοράν σέ τό λέγω μέ τά σωστά μου! Εγώ θά σε φέρω μίαν άλλην άδελφήν από την Πόλι. Ένα ευμορφο κορίτσι, ένα έξυπνο, πού νά στολίση μίαν ήμέρα τό σπίτι μας.

Έπειτα περιέγραψα μέ τά ζωρότερα χρώματα όποιον θά ήτο τό όρφανόν, τό όποιον έμελλον νά της φέρω, και πόσον πολύ θά τό ήγάπων.

Όταν ύψωσα τὰ βλέμματά μου πρὸς αὐτήν, εἶδον μετ' ἐκπλήξεώς μου, ὅτι τὰ δάκρυά της ἔρρεον σιγαλά καὶ μεγάλα ἐπὶ τῶν ὤχρων αὐτῆς παρειῶν¹¹, ἐνῶ οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!

—ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θὰ ἀγαπήσης τὸ Κατερινιώ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δὲν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καὶ σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καὶ τί φταίγει τὸ φτωχό, σάν ἔγινεν ὅπως τὸ ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καὶ μέ ὀλίγον νοῦν, θὰ τὴν ἐβγαζες δι' αὐτὸ μέσα στοὺς δρόμους, γιὰ νὰ πάρῃς μίαν ἄλλην, εὐμορφὴν καὶ γνωστικὴν.

—Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μὰ ἐκείνη θὰ ἦτο παιδί σου, καθὼς καὶ ἐγώ. Ἐνῶ αὐτὴ δὲν σοῦ εἶναι τίποτε. Μὰς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

—Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τὸ παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ λείψανο τῆς μάνας του· καὶ ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τὸ βυζί μου στό στόμα του, γιὰ νὰ το πλανέσω· καὶ τὸ ἐτύλιξα μέσ' στὰ σπάργανά σας, καὶ τὸ ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τὸ παιδί, καὶ εἶναι ἀδελφή σας!

¹ ανομβρία: ἔλλειψη βροχῆς, ξηρασία.

² γιορτερά: γιορτινά.

³ περιεστῶτος: [περιίσταμαι: περικυκλώνω, περιστοιχίζω (οἱ περιεστῶτες: οἱ θεατές, οἱ ακροατές)].

⁴ εἰς ἐπήκοον: σὲ ἀπόσταση ἀκοῆς.

⁵ πρωτόγερος: ὁ πρῶτος γέρος, αὐτός που τιμῶν περισσότερο σὲ μίαν κοινότητα.

⁶ Δεσποινιώ τὴν Μηχαλιέσσα: πρόκειται γιὰ τὴν μητέρα τοῦ Βιζυηνοῦ Δεσποινιώ (τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα τοῦ ἦταν Μιχαήλος ἀπὸ το ὁποῖο βγαίνει τὸ «Μηχαλιέσσα», δηλ. ἡ σύζυγος τοῦ Μιχαήλου).

⁷ ξενίζω: φιλοξενῶ.

⁸ ἐπιδαψιλεύω: παρέχω με ἀφθονία.

⁹ ἐνεός: ἐμβρόντητος, ἀναυδος.

¹⁰ δύσνους: αὐτός που δύσκολα καταλαβαίνει.

¹¹ παρειά (ἡ): μάγουλο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το ἔργο τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ χαρακτηρίζεται, μεταξύ των ἄλλων, καὶ γιὰ τὴν θεατρικότητά του. Νὰ ἀναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα που σας δίνεται, τὰ ὁποῖα ἐπιβεβαιώνουν τὸν παραπάνω χαρακτηρισμό. **Μονάδες 15**

B1. Σύμφωνα με τὸν Κ. Μητσάκη: «Ἡ θέση καὶ ἡ ἰδεολογία τοῦ Βιζυηνοῦ ἀπέναντι στο γλωσσικὸ πρόβλημα καὶ γενικότερα τὸ πρόβλημα τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ξεκαθαρισμένη. Θερμὸς υπέρμαχος τῆς δημοτικῆς, στὴν πράξη ὅμως ἕνας μετριοπαθὴς καθαρευουσιάνος...». Νὰ σχολιάσετε τὴν ἀποψη αὐτὴ (μονάδες 10) καὶ νὰ γράψετε, μέσα ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα που σας δόθηκε, ἕνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα γιὰ καθεμιά ἀπὸ τὶς δύο παραπάνω γλωσσικὲς ἐπιλογές τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ. (μονάδες 10) **Μονάδες 20**

B2.α. «Πρὶν δὲ κατορθῶσω νὰ ἐπιστρέψω, τὸ ξένον κοράσιον ἠξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καὶ ὑπανδρεύθη, ὡς ἔάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.» Ὁ Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεῖ σύντομη χρονία. Νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἐπιλογή αὐτὴ τοῦ συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «Τὸ ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ λείψανο τῆς μάνας του· καὶ ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τὸ βυζί μου στό στόμα του, γιὰ νὰ το πλανέσω· καὶ τὸ ἐτύλιξα μέσ' στὰ σπάργανά σας, καὶ τὸ ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.» Τὶ ἐπιτυγχάνει ὁ συγγραφέας με τὴν χρήση τῆς ἀναδρομικῆς ἀφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10) **Μονάδες 20**

Γ1. Νὰ σχολιάσετε σὲ ἕνα κείμενο 150-170 λέξεων τὸ ἀπόσπασμα που ἀκολουθεῖ: «Ὁ πατὴρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρὸς του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὦμόν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῇ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καὶ ματαιώσῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἀπεκρίθη.» **Μονάδες 25**

Δ1. Νὰ συγκρίνετε, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο, τὸ ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπὸ «Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου» τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ με τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἰω. Κονδυλάκη «Οἱ Ἀθλοὶ τῶν Ἀθηνῶν», ἀναφέροντας (μονάδες 5) καὶ σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεῖς ὁμοιότητες καὶ δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων. **Μονάδες 20**

Ἰω. Κονδυλάκη

ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(ἀπόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ὁ Λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρὴς ἐκ τῆς κρύπτῃς του. Ἀφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεὸς εἶχε διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινὴ «κυροῦλα» σεβαστή. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κιτρίνη Σταματίνα ἡ ὁποία ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλήν, τοῦ ἐφάνη ἡ καλλιμορφότερα τῶν

γυναικῶν. Ἡ γραῖα εἶχε πλησιάσει καὶ παρετήρει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον καταπτοηθέν, φαίνεται, ὑπὸ τὸ μεδούσειον βλέμμα της, ἐλούφαξεν ἐντὸς τῶν σπαργάνων του.

«Ἀπὸ κανένα σπῖτι σου τῶδωκαν, βρέ;» ἠρώτησε τὸ λοῦστρο.

«Ὅχι, κυροῦλα, σοῦπα, τῶρριξαν χθές τὴν νύκτα μέσα ᾿ς τὴν κάσσα πού κοιμόμουν, τὴν ὥρα τῆς βροχῆς.»

Ἡ γραῖα ἔκαμε μορφασμόν. Καλέ, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ ρουχὰ του. Θὰ ἦτο παιδί καμμιάς φτώχης πὺν δὲν εἶχε τί νὰ τὸ κάμη καὶ τὸ πέταξε.

«Κορίτσι εἶνε ἢ ἀγόρι;» ἠρώτησεν ἔπειτα.

«Κορίτσι. Τὸ λένε Τασοῦλα. Μὲς ᾿ς τὴ φασκιά του ἔχει ἓνα χαρτί πὺν τὸ λέει.»

«Καὶ τί θὰ τὸ κάμης τώρα;» εἶπεν ἡ Σταματίνα. «Στὸ Βρεφοκομεῖο θὰ τὸ πᾶς;»

Ὁ Τάσος ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα εἶπε:

«Ἄν εἶχα τὴ μάννα μου ἐδῶ, θὰ τῆς τὸ πῆγαινα καὶ θὰ δούλευα νὰ τὸ ἀναθρέψω. Τὸ λυποῦμαι τὸ κακόμοιρο!»

Ἡ Σταματίνα ἀντήλλαξε βλέμμα μὲ τὴν μητέρα της.

«Αἶ, δὲν μᾶς τὰφίνεις ἐμᾶς νὰ τὰναθρέψωμεν; Ἀφοῦ τὸ λυπᾶσαι, δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶς ᾿ς τὸ Βρεφοκομεῖο, ὅπου θὰ τὰφήσουν νὰποθάνη ἀπὸ τὴν πείνα κί ἀπὸ τὴν κακοπέρασι. Ἄφησε νὰ τὸ δώσω ἐγὼ σὲ μιὰ παραμάννα πὺν βύζαξε καὶ τὸ δικό μου τώρα ᾿ς τὰ ὕστερα πὺν κόπηκε τὸ γάλα μου. Εἶνε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα πὺν θὰ τῶχη σὰν παιδί της. Ἀλλὰ πρέπει... νὰ τὴν πλερώνης.»

«Καὶ πόσο θέλει;» εἶπεν ὁ Τάσος.

«Πόσο μπορεῖς νὰ δίδης ἐσύ;»

Ὁ λοῦστρος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ἐπειτα εἶπε:

«Εἰγὼ βγάζω καὶ μιάμιση δραχμὴ τὴν ἡμέρα καὶ δύο καμμιά φορὰ, σὰν μοῦ δώσουν καὶ κάμω θελήματα. Μὰ ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης καὶ μέδερνε σὰν δὲν τοῦ πῆγαινα μιάμιση δραχμὴ κάθε βράδυ.»

«Καὶ τώρα;»

«Τώρα τοῦ ἔφυγα κί εἶδατε πῶς μὲ κυνηγᾶ νὰ μὲ πιάσῃ. Ἄν μὲ γραπώσῃ, θὰ μὲ σακατέψῃ ᾿ς τὸ ξύλο. Πέρσι ὅταν πρωτοῆρθα ἀπὸ τὴν πατρίδα, μέδειρε μιὰ βραδυὰ τόσο πολὺ, πὺν μί ἔπῃγαν ᾿ς τὸ νοσοκομεῖο.»

«Αἶ», εἶπεν ἡ μάγισσα, «νὰ μᾶς δίδης μιὰ σφάντζικα¹² τὴν ἡμέρα, καὶ πάλι λίγο εἶνε, γιατί τὸ παιδί θέλει λάτρα μεγάλη, ἀλλὰ εἶσαι φτωχὸ παιδί... Θὰ κάμωμε κέμεῖς ἓνα μυστήριον.»

«Καλά, κυροῦλα», εἶπεν ὁ Τάσος ἀποφασιστικῶς, «κάθε βράδυ θὰ σᾶς φέρνω μιὰ σφάντζικα. Θὰ δουλέψω μὲ ὅλη μου τὴν ὀρεξὶ νὰ ζήσῃ κί αὐτό, τὸ δυστυχισμένο, κέγῳ. Εἰγὼ μί ἓνα ξεροκόμματο ψωμί ζῶ.»

«Ἔχε τὴν εὐχή μου, παιδί μου, ὅπου ᾿σαι ψυχοπονετικό.»

Ἀφοῦ ἐκοιμόσουν δίπλα στὴν Ἁγία Εἰρήνη, χωρὶς ἄλλο, τὸ παιδί σου τῶστελε ἡ χάρι της καὶ πρέπει νὰ κάμης τὰ ἔξοδά του νὰ ζήσῃ καὶ νὰ μεγαλώσῃ. Θὰ κάμης μεγάλο μυστήριον, παιδάκι μου», εἶπεν ἡ γραῖα, καὶ μὲ τὴν τρέμουσαν καὶ πλήρη ρυτίδων χεῖρά της ἐθώπευσε τὴν ἡλιοκαὴ παρειὰν τοῦ λοῦστρου.

¹²σφάντζικα: παλαιὸ αὐστριακὸ νόμισμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Ἡ θεατρικότητα ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τα ἰδιαιτέρη γνωρίσματα τῆς διηγηματογραφίας τοῦ Βιζυηνοῦ, ἐνῶ οἱ μελετητές ἔχουν τονίσει ὅτι συγκεντρώνει πολλές ἀπὸ τις ἀρετὲς τοῦ θεατρικοῦ λόγου ὡς πρὸς τις κορυφώσεις καὶ τις συγκρούσεις τοῦ ἀφηγηματικοῦ μύθου. Ἐτσι, τὸ πεζογράφημα καθίσταται ἓνα πραγματικὸ δράμα, ἓνα δρώμενο μπροστὰ στα μάτια τοῦ ἀναγνώστη, ρέποντας πρὸς τὴ μίμηση. Παράλληλα, τὰ πρόσωπα μέσα ἀπὸ τὴ δραματικὴ παρουσίασίν τους (δυναμικοὶ χαρακτήρες) ἀναδύονται ὁλοζώντανα σὲς ἀνθρώπινες διαστάσεις τους, ἐνῶ μέσα ἀπὸ τους διαλόγους ἀφενὸς ἀποκαλύπτεται ὁ χαρακτήρας τῶν ἡρώων καὶ ἀφετέρου κλιμακώνονται οἱ δραματικὲς συγκρούσεις. Τέλος, ἡ ἐναλλαγὴ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἐπεισοδίων συμβάλλουν σὲς θεατρικότητα τῆς ἀφήγησης, φανερώνοντας τὴ σκηνοθετικὴ ἐποπτεία τοῦ Βιζυηνοῦ σὲς υλικό του. Συγκεκριμένα, ὡς πρὸς τὴν ἠθοποιία, καὶ σὲς πλαίσιο τῆς ψυχογραφικῆς δεινότητος τοῦ Βιζυηνοῦ, οἱ χαρακτήρες παρουσιάζουν ἀνθρώπινα πάθη. Οἱ πράξεις καὶ οἱ ἀντιδράσεις τῆς μητέρας εἶναι δικαιολογημένες σὲς κάθε περίπτωση ἀπὸ τὸ ἥθος καὶ τὴ συναισθηματικὴ τῆς κατάσταση. Εἰδικότερα, ἡ μητέρα αἰσθάνεται φόβον («Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῇ καμιά φωνή -Εγὼ!- καὶ ματαιώσῃ τὴν εὐτυχίαν της»), θλίψη («οἱ ταπεινωμένοι τῆς οφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν! ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως»), πὺν φτάνει σὲς ὅρια τῆς ἀπόγνωσης, ὅταν διαπιστώνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ πείσει τὸν Γιωργή γιὰ τὴ δεύτερη υιοθεσία καὶ καταφεύγει σὲς ἐπιχειρήματα πὺν δὲν ἀνταποκρίνονται σὲς ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα («Ὅχι, ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμών, ὄχι! Δὲν εἶναι ξένο τὸ παιδί! Εἶναι δικό μου! [...] καὶ εἶναι ἀδερφή σας!»).

Οἱ διάλογοι μὲ τὴ σειρά τους, ἀποτυπώνουν τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα, τὸ μορφωτικὸ καὶ κοινωνικὸ ἐπίπεδο τῶν ἡρώων καὶ ἀνταποκρίνονται πλήρως σὲς ἥθος τους, ὑπηρετώντας τὴν ἀληθοφάνεια τῆς διήγησης. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ὁ διάλογος τοῦ Γιωργή μὲ τὴν μητέρα του: «Τὸ κακότυχο! [...] ἀδελφή

σας», ο οποίος ζωντανεύει τη σύγκρουση ανάμεσα στους πρωταγωνιστές, κλιμακώνοντας την τραγικότητα της θέσης της μητέρας και καθιστώντας τα πρόσωπα «δρώντα» επί σκηνής.

Τέλος, η εναλλαγή σκηνών και επεισοδίων στο συγκεκριμένο απόσπασμα θυμίζουν αυτοτελείς σκηνές και πράξεις θεατρικού έργου. Το τελετουργικό της υιοθεσίας εκτυλίσσεται αρχικά στον εσωτερικό χώρο της εκκλησίας, ενώ στη συνέχεια μεταφέρεται στην αυλή του σπιτιού της οικογένειας με παρόντες όχι μόνο τους πρωταγωνιστές αλλά και δευτεραγωνιστές (βιολογικοί γονείς, πρωτόγερος) και βουβά πρόσωπα (οι συγγενείς). Επίσης, η αφήγηση φαίνεται να εξελίσσεται σε επεισόδια με διακριτά θεματικά κέντρα: π.χ. η ενότητα της πρώτης υιοθεσίας που ακολουθείται από τη δεύτερη υιοθεσία σε άλλο χρόνο και χώρο.

B1. Γενικά ο Βιζυηνός λαμβάνοντας θέση απέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα της εποχής του ήταν ένας «επαμφοτερίζων» ενώ θεωρητικά υπήρξε θερμός υπέρμαχος της δημοτικής, όντας μάλιστα ο πρώτος που εισήγαγε τη δημοτική στη διηγηματογραφία, στα διηγήματά του ήταν ένας μετριοπαθής καθαρευουσιάνος. Η γλώσσα της διηγηματογραφίας του είναι η απλή και σχετικά θερμή καθαρεύουσα, που σε αρκετά διαλογικά μέρη πλησιάζει ακόμη και το λόγο της καθημερινής ζωής, με παράλληλη χρήση πολλών ιδιωτισμών («Σε το λέγω με τα σωστά μου») αλλά και ιδωματικών τύπων του θρακιώτικου ιδιώματος («σε», «πίσου»). Τα πρόσωπα του διηγήματός του είναι οι απλοί άνθρωποι του λαού που εκφράζονται ακολουθώντας κατά κανόνα τα γλωσσικά πρότυπα τα οποία ταιριάζουν τόσο στην κοινωνική τους τάξη, όσο και στον τόπο διαμονής τους αλλά και στην ηλικία τους. Αυτή η γλωσσική διαφοροποίηση συντελεί στο να παρουσιάζεται ο διάλογος πιο ζωντανός και πιο κοντά στην πραγματικότητα και εντάσσεται στα πλαίσια του ρεαλισμού και της αληθοφάνειας των χαρακτήρων, ενώ, κατά τον Π. Μουλλά, είναι ταυτόχρονα και δείκτης πολιτισμικών και κοινωνικών διαφορών.

Όσον αφορά στα αφηγηματικά μέρη η γλώσσα του δεν είναι η «ξύλινη» και άκαμπτη καθαρεύουσα που ακολουθεί αυστηρά τους γλωσσικούς κανόνες της αφηγηματογραφίας της εποχής του, αλλά διατηρεί μια θερμότητα και αμεσότητα που είναι χαρακτηριστική για τον ίδιο τον αφηγηματογράφο Βιζυηνό. Οι πολυεπίπεδες γλωσσικές επιλογές εντοπίζονται και στο λόγο του αφηγητή, ο οποίος χρησιμοποιεί λόγιους τύπους και γενικότερα καθαρεύουσα, όταν απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη ως ενήλικας και πεπαιδευμένος συγγραφέας/αφηγητής («ενώ δε μετ' ολίγον χρόνον εγώ μεν επλανώμην νοσταλγών εν τη ξένη»), ενώ, όταν απευθύνεται έμμεσα σε αυτόν ή όταν τα συμβάντα τα προσλαμβάνει η συνείδηση του αφηγητή – παιδιού, η καθαρεύουσα είναι απλούστερη («Η μητήρ μου...τα "γιορτερά"...κτενισμένους»).

Το αισθητικό αποτέλεσμα που προκύπτει από τη γλωσσική ποικιλία είναι η παραστατικότητα, η ζωντάνια και η φυσικότητα στην παρουσίαση των προσώπων. Παράλληλα, επιτυγχάνεται το σπάσιμο της μονοτονίας και η ζωηρότητα στο λόγο, που προκαλούν το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

B2.α. Η σχέση ανάμεσα στη χρονική διάρκεια των γεγονότων της ιστορίας και στην έκταση που καταλαμβάνει η αφήγησή τους μέσα στο κείμενο ορίζει την αφηγηματική τεχνική της «διάρκειας» και καθορίζουν το «ρυθμό» της αφήγησης. Έτσι εμφανίζεται «επιτάχυνση» όπου η αφήγηση εξελίσσεται γρηγορότερα απ' ό,τι στην ιστορία. Αυτό στο «Αμάρτημα της μητρός μου» είναι αναγκαίο, αφού η ιστορία εκτείνεται σ' ένα διάστημα 28 περίπου ετών. Κυριότερα στο διήγημα η σύντμηση του πραγματικού χρόνου αφορά τα γεγονότα που διακρίνονται από κάποια επαναληπτικότητα και τα οποία δεν εστιάζουν άμεσα στις δραματικές σχέσεις των προσώπων, κυρίως δε του αφηγητή και της μητέρας του.

Έτσι, στο συγκεκριμένο απόσπασμα η επιτάχυνση συντελείται με την «περίληψη ή σύνοψη» όλου εκείνου του χρονικού διαστήματος της ζωής του υιοθετημένου κοριτσιού, η οποία συνοψίζεται σε τέσσερα ρήματα: «ηυξήθη, ανετράφη, επροικίσθη και υπανδρεύθη». Επιπρόσθετα, φανερώνεται, μέσω του προσεταιρισμού της οπτικής των αδελφών του, η έλλειψη ενδιαφέροντος του αφηγητή προς την πρώτη υιοθετημένη κόρη, η οποία μάλιστα, όπως καταδεικνύεται στη συνέχεια, επέδειξε αχάριστη συμπεριφορά προς τη μητέρα που την ανάθρεψε σαν να ήταν γνήσιο μέλος της οικογένειας. Εξάλλου, επειδή ο αφηγητής είναι απών από τα γεγονότα της αφήγησης, εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να δώσει αναλυτικές πληροφορίες, γι' αυτό και επιλέγει την «περίληψη». Τέλος, η επιτάχυνση αυτή επιτυγχάνει τη σφιχτή δομή της πλοκής και κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη γύρω από τα κεντρικά «δραματικά μοτίβα» της αφήγησης.

β. Η λειτουργία του χρόνου στον Βιζυηνό μπορεί να θεωρηθεί καθαρά μυθιστορηματικό στοιχείο. «Ο χρόνος, πανίσχυρος σ' όλη τη διάρκεια της αφήγησης, μοιρασμένος σε μικρές ή μεγάλες ενότητες, με συχνές αναδρομές, ρωγμές και συντμήσεις, προσορίζεται μόνο να οργανώνει λογικά και αιτιακά γεγονότα στο παρελθόν».

(Π. Μουλλάς)

Στο «Αμάρτημα της μητρός μου», η χρονική σειρά των γεγονότων αναδεικνύει αναχρονίες που έχουν τη μορφή της αναδρομικής αφήγησης, διακόπτοντας έτσι την ευθύγραμμη ροή του αφηγηματικού χρόνου. Οι

Λειτουργίες που επιτελεί η αφηγηματική αυτή τεχνική γενικά είναι οι εξής: συμπληρώνει κάποια κενά της ιστορίας δίνοντας απαραίτητες πληροφορίες για το παρελθόν και διευκολύνοντας την εξέλιξη της πλοκής, σπάζει τη μονοτονία της αφήγησης, υπηρετεί τη δραματική αποφόρτιση προσφέροντας μια ανάπαυλα, προσφέρει πλαστικότητα στο χρόνο της ιστορίας και ταυτόχρονα επιμηκύνει το χρόνο της αφήγησης αποτελώντας έτσι ένα είδος επιβράδυνσης με σκοπό να παραταθεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Τέλος, με την ανατροπή της χρονικής ακολουθίας η αναδρομή αναδεικνύει τις αιτιατικές σχέσεις των γεγονότων, οι οποίες συγκροτούν το νόημα ενός αφηγήματος, και παράλληλα εξυπηρετούνται δυο νόμοι της παραδοσιακής πλοκής – που χρησιμοποιεί ο Βιζυηνός σ' όλα τα διηγήματα του – αυτοί της έκπληξης και της αγωνίας.

Σκοπός της συγκεκριμένης αναδρομής είναι να αντικρούσει με τη δύναμη ενός συλλογισμού την επιχειρηματολογία του Γιωργή ότι το Κατερινιώ δεν είναι γνήσια αδελφή τους, αποδεικνύοντας ότι έχει επιδείξει την ίδια μητρική φροντίδα προς εκείνη με τα βιολογικά της παιδιά και έχει ακολουθήσει τις ίδιες ενέργειες στην ανατροφή της (θηλασμός, σπάργανα, λίκνο). Παρουσιάζοντας με λεπτομερή τρόπο γεγονότα τα οποία ο Γιωργής αγνοούσε, επιδιώκει να τον συγκινήσει συναισθηματικά και να του ασκήσει ψυχολογική πίεση, προκειμένου να τον προσεταιριστεί στο θέμα της υιοθεσίας. Με αυτόν τον τρόπο, κλιμακώνεται η δραματικότητα της σκηνής, ενώ αποδεικνύεται ότι η μητέρα έχει φθάσει σε συναισθηματικό αδιέξοδο και θα οδηγηθεί μοιραία στην αποκάλυψη του μυστικού της στον Γιωργή.

Γ1. Η ανάγκη εξιλέωσης και λύτρωσης οδηγεί τη μάνα-το τραγικότερο πρόσωπο του έργου-στην υιοθεσία ενός κοριτσιού. Το απόσπασμα αναφέρεται στη σκηνή του αποχωρισμού του κοριτσιού από τους φυσικούς γονείς και στην ολοκλήρωση της διαδικασίας της υιοθέτησης. Διάχυτη είναι η έκφραση του συναισθήματος στο συγκεκριμένο χωρίο. Οι φυσικοί γονείς του κοριτσιού παρουσιάζονται συντετριμμένοι. Ωστόσο, ο πατέρας εκφράζει τον πόνο του σιωπηλά («ωχρός, περίλυπος»), όπως άρμοζε στον ανδρικό πρότυπο της εποχής, ενώ η μητέρα ως γυναίκα και επομένως πιο ευαίσθητη, εκδηλώνει την θλίψη της πιο ελεύθερα («έκλαιε ακουμβημένη εις τον ώμον του»).

Αντίθετα, τα συναισθήματα της μητέρας παρουσιάζουν μια ποικιλία. Από τη μία, κυριαρχεί ο φόβος μήπως οι γονείς διεκδικήσουν το παιδί («έτρεμεν εκ του φόβου») και από την άλλη, έκδηλη είναι η ευτυχία που απορρέει από την πιθανότητα να αποκτήσει ξανά κορίτσι αποκαθιστώντας αυτό που έχασε. Το αποτέλεσμα ευνόησε τη μητέρα, εφόσον στην τυπική δοκιμασία που προηγήθηκε, κανείς δε φάνηκε να διεκδικεί το κορίτσι. Έτσι, θα της δοθεί η δυνατότητα να καταπραΰνει τις τύψεις της συνειδήσεώς της μέσω της ανατροφής ενός ξένου παιδιού, θεωρώντας το ως μία δεύτερη ευκαιρία δοσμένη από τον Θεό. Το απόσπασμα δημιουργεί αντιφατικά συναισθήματα και στον αναγνώστη εφόσον διαπιστώνει ότι η ευτυχία της μάνας εξαρτάται από την δυστυχία των φυσικών γονέων του κοριτσιού.

Δ1. Τα δύο αποσπάσματα παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες και διαφορές. Ειδικότερα, ως προς τις ομοιότητες:

- α)** Τόσο ο Τάσος ο λούστρος όσο και η μάνα, διακατεχόμενοι από ανθρωπιστικά συναισθήματα, αποφασίζουν να υιοθετήσουν ένα εγκαταλελειμμένο βρέφος στα σπάργανα, συγκεκριμένα ένα κορίτσι («τώρα ξαν χθες την νύκτα μέσα 'ς την κάσσα που κοιμόμουννα. [...] Κορίτσι. [...] ένα χαρτί που το λέει» - «Απέθανε η μάνα του και το άφηκε μεσ' στη στράτα») αναδεικνύοντας την υιοθεσία ως βασικό ηθογραφικό στοιχείο της παλιάς ελληνικής κοινωνίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι και οι δύο λυπούνται την κακοτυχία του παιδιού («Το λυπούμαι το κακόμοιρο» - «Το κακότυχο, ανεφώνει η μήτηρ μου»).
- β)** Και στις δύο περιπτώσεις παρουσιάζονται αγόρια να εργάζονται σε εργαστήρια μαστόρων και μάλιστα κάτω από σκληρές και απάνθρωπες συνθήκες εκμετάλλευσης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα: «οι δε άλλοι μου αδελφοί ταλαιπωρούνται κακοκοιμώμενοι εις τα εργαστήρια των 'μαστόρων', [...] οι μικροί των αδερφών μου μισθοί» - «Εγώ βγάζω και μιάμιση δραχμή την ημέρα [...] Μα ως τώρα μου τάπαιρνε ο μάστορης και μέδερνε σαν δεν του πήγαινα μιάμιση δραχμή κάθε βράδυ [...] Αν με γραπώσει, θα με σακατέψη' ς το ξύλο».
- γ)** Τέλος, και η μητέρα και ο Τάσος είναι διατεθειμένοι να κάνουν αιματηρές θυσίες προκειμένου να ζήσουν και να μεγαλώσουν τα παιδιά χωρίς να τους λείψει τίποτα: («Οι μικροί των αδελφών μου μισθοί θα εξήρκουν προς ανακούφισιν της μητρός, [...], αντί να τους δαπανά προς ανάπαυσίν της, επροίκιζε δι' αυτών την θετήν θυγατέρα, και εξηκολούθει εργαζομένη προς διατροφήν της.» - «Καλά, κυρούλα, είπε ο Τάσος αποφασιστικώς, κάθε βράδυ θα σας φέρνω μια σφάντζικα. Θα δουλέψω με όλη μου την όρεξι να ζήση κι' αυτό, το δυστυχισμένο, κ' εγώ. Εγώ μ' ένα ξεροκόμματο ψωμί ζω»).

Ως προς τις διαφορές:

- α)** Αρχικά, αυτές εντοπίζονται στις προθέσεις των δύο μητέρων που εμφανίζονται στα δύο κείμενα, της Δεσποινιώς και της «γραιάς μέγαιρας». Ενώ η πρώτη επιδιώκει την υιοθεσία για να κάνει «ψυχικό» για ένα ορφανό («το κακότυχο [...] στράτα») αλλά και υποσυνείδητα για να απαλλαγεί από τις ενοχές για το

«αμάρτημά» της («επεδείκνυε το λάφυρό της θριαμβευτικώς»), η δεύτερη με ιδιοτέλεια και πονηριά προσπαθεί να αποσπάσει χρήματα από τον ευαίσθητο Τάσο, προκειμένου να επωφεληθεί οικονομικά από αυτή την υιοθεσία («Η Σταματίνα αντήλλαξε βλέμμα με την μητέρα της. [...] Άφησε να το δώσω εγώ σε μια παραμάννα [...]. Αλλά πρέπει...να την πλερώνης»).

- β) Έπειτα, διαφορά υπάρχει στις διαθέσεις των αγοριών που εμπλέκονται οικονομικά στην ανατροφή των υιοθετημένων παιδιών. Ο Τάσος, παρόλο που δεν έχει μάνα να το φροντίσει, δέχεται ανεπιφύλακτα εξαρχής να αναλάβει την οικονομική υποστήριξη της Τασούλας («Αν είχα τη μάνα μου εδώ, θα της το πήγαινα και θα δούλευα να το αναθρέψωμε. [...] Θα δουλέψω με όλη μου την όρεξη να ζήση κι' αυτό»), ενώ τα αδέλφια του Γιωργή παρόλο που αναλαμβάνουν την οικονομική υποστήριξη του πρώτου υιοθετημένου από τη μάνα τους παιδιού, αισθάνονται δυστυχισμένοι και ανακουφίζονται όταν «απαλλάσσονται» από το «βάρος» του με τον γάμο της («Ο γάμος αυτής [...] υπήρξε αληθής χαρά των αδελφών μου. Οι δυστυχείς ανέπνευσαν απαλλαγέντες από το πρόσθετο φορτίο»).

Σημείωση: Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες και διαφορές και οι παραπάνω αποτελούν ενδεικτικές απαντήσεις

Επιμέλεια

Κόρκακα Σάνδη • Μακρυγιαννάκη Κατερίνα • Μπλαβάκη Κατερίνα • Φαρσάρη Ελένη